

Alte Drucke

**ENCHIRIDION || CHRISTIANAE INSTITV-||tionis in Concilio
prouinciali Colo-||niensi editum, opus omnibus ve-||ræ
pietatis cultoribus lon-||ge ...**

Gropper, Johann

Parisiis, 1550

LOCI COMMVNES EXscripturis diuinis excerpti, quos i numero habere debet
Parochus ad commonendum quemque, praesertim quum Exomologesim
facit officij & functionis suae secundum aetatem, ordinem, ...

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150244

LOCI COMMVNES EX
scripturis diuinis excerpti, quos ī numero
habere debet Parochus ad cōmonēdū quē-
que, præsertim quū Exomologesim facit of-
ficij & functionis suæ secūdū ætatē, ordinē,
affectum, ac vitæ genus quod amplectitur.

PISCOPORVM, parochorū, sacerdotum, dia-
conorum, subdiaconorū, clericorum omnis ge-
neris, deniq; eorū qui monasticæ vitæ sunt ad-
dicti, munera, & functiones, quæ singulos ordi-
nes ac status propriè ac peculiariter respiciunt:
canones Cōcilij nostri prouincialis. quin potius euāgelicæ &
apostolicæ præceptiones, quas illic citauimus, & in tractatu
de sacramento Ordinis copiosius adferemus, exactè deseri-
bunt, vt eadem hic vel referre vel repetere non sit opus.

*Quid vicissim debeant laici episcopis sacerdoti-
bus, ac maximè parochis.*

IN primis orabunt pro eis omni tempore, in spiritu, vt de-
tur eis sermo in apertione oris ipsorum, cum fiducia notū
facere mysterium Euangelij, pro quo legatione funguntur.
Ad Ephe. 6. Coloss. 4. A. 12. Et audient eos. Sic enim Chri-
stus apud Lucam cap. 10. ait: *Qui vos audit, me audit: & qui
vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum
qui me misit. Et vt sit sacerdos aut Parochus vitæ nō admo-
dum inculpatæ, non tamen ordo & munus iniuria afficienda
sunt, sed magis obtemperandum ipsis est verbum Dei mini-
strantibus. Sic enim Christus in Euangelio Matth. 23. Super
cathedram, inquit, Moysi sederūt scribæ & pharisæi. Omnia
ergo quæcunque dixerint vobis, facite, secū dum vero opera
eorū nolite facere. Ac Paulus: Obedite, inquit, præpositis ves-
tris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant, quasi rationem
pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, &
non gementes, Hebr. 13. Et alibi: Qui bene præsunt presby-
teri, duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant
in verbo & doctrina. Dicit enim scriptura. Non alligabis os
boui trituranti. Et, Dignus est operarius cibo suo. De victu
1. Tim. 5. parochis suppeditando, Canones Concilij nostri prouincia-
lis fu-*

1. Tim. 5.

1. Cor. 9.

Matt. 10.

Luc. 10.

1. Tim. 5.

lis fu-

his fufius docent ac commonefaciunt.

De principum ac magistratum ciuilium munere.

ET nūc reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore, Psalm. 2. Non eleuetur cor regis in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dextram vel sinistram, sed describet sibi Deuteronomium legis, accipiens exemplar à sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, legétque illud omnibus diebus vitæ suæ, vt discat timere dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias quæ in lege præcepta sunt, Deuter. 17. Meminisse debent magistratus, omnem potestatem à Deo esse, sicut scriptum est, quia non est potestas nisi à Deo. *Quæ* autem sunt, à Deo ordinatæ sunt, Roma. 13. Item ad ipsos esse dictum: Diligite ergo iustitiam qui iudicatis terram, Sapientia 1. Potestati dicitur: Nō facies quod iniquum est, nec iniuste iudicabis, nō consideres personam pauperis, nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo, Leuit. 19. Siue ciuis sit ille, siue peregrinus nulla erit disticta personarum: ita paruum audietis vt magnum, nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est, Deute. 1. Non accipies personam nec munera, quia munera exæcant oculos sapiētum, & mutant verba iustorum, Deute. 16. Vsq̃ue quo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? iudicate egeno & pupillo, humilem & pauperem iustificate, eripite pauperem de manu fortiorum eius, de manu peccatorum libertate, Psalm. 81. *Quæ*rite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam, Esaia. 1. Si introierit in cōuentum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum qui indutus est veste præclara, & dixeritis, tu sede hic bene, pauperi autem dicatis, tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum, nōne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum vestrarum? Si enim personam respicitis, peccatum committitis, redarguti à lege tanquam transgressores, Iac. 2.

Quid debeant subditi magistratibus.

OMnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. *Qui* autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem?

statem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonu. Sin autem malu feceris, time. Non enim sine causa portat gladium. Dei enim minister est, vindex iram ei qui male agit. Ideoque necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim & tributa prestatis. Ministri enim Dei sunt in hoc ipsum seruietes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem, Roma. 33. Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo, Matth. 22. Deū timete, regem honorificate, & subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deū, siue regi quasi precelenti, siue ducimus tanquā ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia sic est volūtas Dei, vt ne facientes obmutescere faciatis imprudentiū hominū ignorantiam, quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem. 1. Petri 2. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro omnibus hominibus, pro regibus, & pro omnibus qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum est & acceptū coram saluatore nostro Deo, primæ Timothei secundo. Admone illos principibus & potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem blasphemare, non litigiosos esse, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. 1. Timoth. 3.

Maritorum officium.

Viri cohabitent secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem, tanquam & coheredibus gratiæ vitæ, & non impediatur orationes vestre, 1. Petr. 3. Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundās eā lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata. Ita & viri debent diligere vxores suas, vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit. Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam, sicut & Christus ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, de carne eius, & de ossibus eius: propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Sacramentum

eramentum hoc magnum est in Christo & in ecclesia. Verū-
tamen & vos singuli vnusquisque vxorem suam sicut seipsum
diligat, Ephe. 5. Viri, diligite vxores vestras, & nolite ama-
tielle erga illas. Coloss. 3.

Vxorem munus.

Similiter & mulieres subditæ sint viris suis, vt & si qui non
Scredunt verbo, per mulierum conuersationem sine verbo
lucrifiant. Considerantes in timore sanctam conuersationem
vestram. Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circū-
datio auri, aut indumenti vestimentorum cultus, sed qui ab-
conditus est cordis homo, in corruptibilitate quieti & mo-
desti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim ali-
quando & sanctæ mulieres sperantes in Deo, ornabāt se, sub-
iectæ propriis viris, sicut Sara obediebat Abraham, dominum
eum vocans, cuius estis filiæ benefacientes, & non pertimen-
tes villam perturbationem. 1. Petri. 3. Mulieres viris suis sub-
ditæ sint, sicut domino. Quoniam vir caput est mulieris, sicut
Christus est caput ecclesiæ, ipse saluator corporis eius. Sed si-
cut ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in
omnibus. Vxor ergo timeat virum suum, Ephe. 5. Mulieres in
habitu ornato cum verecundia & sobrietate ornantes se, non
in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa,
sed quod decet mulieres, promittētes pietatem per opera bo-
na. Mulier in silentio discat, cū omni subiectione: docere mu-
lieri nō permitto, neque dominari in virum, sed esse in silen-
tio. Adam enim primus formatus est, deinde Eua: & Adā non
est seductus, sed mulier seducta, in prauaricatione fuit. Sal-
uabitur autem per filiorum generationem, si permanserit in
fide & dilectione & sanctificatione cū sobrietate 1. Timot. 2.
Vult denique Apostolus eas esse prudentes, non detrahētes,
pudicas, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, sub-
ditas viris suis, vt non blasphemetur verbum Dei. 1. Timo-
th. 2. ad Titum. 2.

Parentum erga liberos.

Vos patres nolite ad iracundiā prouocare filios vestros,
sed educate illos in disciplina & correptione domini.
Ephesiorum. 6. Patres nolite ad indignationem prouocare fi-
lios vestros, vt non pusillo animo fiant, Coloss. 3. Tu autem
mone adolescentulas, vt viros suos ament, filios suos dili-
gant. ad Titum 2.

LOCI COMMVNES.

Liberorum erga parentes.

Filij, obedite parentibus vestris in domino. Hoc enim iustum est: Honora patrem tuum & matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione, vt bene sit tibi, & sis longæuus super terram, Ephe. 6. Filij obedite parentibus vestris per omnia. Hoc enim placitum est in domino, Coloss. 3.

Servorum, ancillarum, mercenariorum, operariorum erga dominos.

Serui, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discolis. Hæc est enim gratia si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, paties iniuste. Quæ enim est gratia, si peccantes & colaphizati sufferitis? Sed si benefacientes sustinetis, hæc est gratia apud Deum, primæ Petri secundo.

Serui, obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri sicut Christo, non ad oculum seruientes quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cū bona voluntate seruientes, sicut dño, & non hominibus: scientes quoniam vnusquisque quod fecerit bonum, hoc recipiet à dño, siue seruus, siue liber. 1. phe. 6. Serui, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculū seruientes, quasi hominibus placētes, sed in simplicitate cordis, timētes dominū. Quodcūq; facitis, ex animo operamini, sicut domino, & nō hominibus, sciētes quod à domino accipietis retributionem hereditatis. Domino Christo seruite. Qui enī iniuriā facit, recipiet id quod iniquē gessit, & non est personarū acceptio apud Deum. Coloss. 3. Quicūque sunt sub iugo serui, dominos suos omni honore dignos arbitretur, ne nomen domini & doctrina blasphemetur. Qui autē fideles habet dominos, non contēnant, quia fratres sunt: sed magis seruiant, quia fideles sunt, & dilecti, quia beneficij participes sunt. 1. Timot. 6. Seruos oportet dominis suis subditos esse, in omnibus placētes, non contradicētes, nō fraudātes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, vt doctrinā saluatoris nostri Dei ornent in omnibus, ad Tit. 2.

Dominorum, patrum & matrum familias erga seruos.

Et vos domini eadem facite illis, remittentes mipas, scietes quia & illorum & vester dominus est in cœlis, & personarum acceptio nō est apud Deum, Ephe. 6. Domini, quod iustum est & æquum, seruis præstate, sciētes quod & vos dominum

minum habetis in cœlo, Colossen. 3.

Quid militibus inculcandum.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estore stipendiis vestris, Lucæ tertio.

Quid publicanis.

Nihil amplius quàm quod cõstitutum est vobis faciatis, Lucæ tertio.

Quid diuitibus.

Diuitibus huius seculi præcipe, nõ sublimè sapere, neque sperare in incerto diuitiarũ, sed in Deo viuo, qui præstat nobis omnia abundè ad fruèdum, bene agere, diuites fieri in bonis operibus, faciliè tribuere, communicare, thesaurizare sibi bonum fundamentum in futurum, vt apprehendant vitam æternam. 1. Timoth. 6.

Quid quibus victus suppetit.

Est quæstus magnus pietas cum sufficientia. Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium nec auferre quid possumus. Habentes autem alimèta & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes, inferuerunt se doloribus multis, primæ Timoth. sexto.

Quid mendicantibus validis, & qui ocio torpentes fraude victum conquirunt.

In sudore vultus tui vesceris pane tuo, Gene. 3. Qui furabatur, iam nõ furetur, magis autem laboret, operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti, Ephes. 5. Denunciamus vobis fratres (inquit Paulus, seipsum eis exemplum proponēs) in nomine domini nostri Iesu Christi, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionem, quam acceperunt à nobis. Ipsi enim scitis, quemadmodum oporteat imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in labore & fatione nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus, vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam & cùm essemus apud vos, hæc denunciabamus vobis, quoniam si quis non vult operari, nec māducet. Audiui-

X ij

LOCI COMMVNES.

mus enim inter vos quosdam ambulantes inquietè, nihil operantes, sed curiosè agètes. His autem qui eiuscemodi sunt, denunciamus & obsecramus in domino Iesu, vt cum silentio operantes suum panem manducent. 2. ad Thessal. 3.

Quibus senibus.

VT sobrij sint, pudici, prudètes, sani in fide, in dilectione, in patientia ad Titum 2.

Quid iuuenibus.

IVvenes similiter hortare, vt sobrij sint, ad Titū 2. Adolescentes, subditi estote senioribus. Omnes enim inuicè humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, vt vos exalter in tempore visitationis. 1. Petri 5.

Quemadmodum admonende anus.

ANus, vt in habitu sancto sint, nō criminatrices, nō multo vino seruientes, bene docentes, vt prudentiam doceant, ad Titum 2.

Quemadmodum viduæ.

SI qua vidua filios aut nepotes habet, discat primū domum suam regere, & mutuam vicem reddere parentibus, hoc enim acceptum est coram Deo. Quæ autem verè vidua est & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus & orationibus nocte & die. Nam quæ in delitiis est viuēs, mortua est. Et hoc præcipe vt irreprehensibiles sint. Volo autem iuniores nubere filios procreare, matres familiās esse, nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia, 1. Timoth. 5. quauis Paulus ibidem potissimum de viduis quæ ecclesiastico ministerio destinantur loquatur.

Quemadmodum virgines.

Qui sine vxore est, sollicitus est quæ dñi sunt, quomodo placeat Deo. Et mulier innupta & virgo cogitat quæ dñi sunt, vt sit sancta & corpore & spiritu. Nā qui statuit in corde suo firmus, nō habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo. seruare virginem suam, bene facit. Igitur & qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit. 1. Cor. 7. Quæ virginitatem aut cœlibatū vovit, siue virgo, siue vidua fuerit, videat ne voti rea dānationem sibi acquirat, quod primam fidem irritam fecerit. 1. Timo. 5.

Generalis admonitio.

Seniorem

Seniores ne increpaueris, sed obsecra vt patrem, Iuuenes vt fratres, Anus vt matres, Iuueniculas vt sorores, in omni castitate. Viduas honora quæ verè viduæ sunt. i. Timo. 5.

Quid omnibus debeamus.

Qui habet duas tunicas, det nõ habenti: & qui habet escas, similiter faciat. Luc. 3. Nemini quicquid debeatis, nisi vt inuicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem adimpleuit. Nam in hoc verbo omne mandatum instauratur, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi, malum nõ operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio, Roma. 13. Per omnem orationem & obsecrationem orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instantia & obsecratione pro omnibus hominibus, Eph. 6. In fide omnes unanimis, cõpatiētes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed ecõtrario benedicentes, quia in hoc vocati estis, vt benedictionem hereditare possideatis. Qui enim vult vitam diligere & dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo, & labia eius ne loquantur dolum: declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam: quia oculi dñi super iustos, & aures eius in preces eorũ: vultus autem dñi super facientes mala. 1. Petr. 3. In hoc enim apparuit gratia Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes omnem impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo, expectātes beatam spem in aduentũ gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Hæc loquere & exhortare, & argue cum omni imperio, ad Tit. 2.

DE ORDINIS SACRAMENTO.

De sacramento Ordinis quàm poterimus paucis agemus: nam pleraque quæ huc spectant, tractata sunt in canonibus Cõcilij nostri prouincialis, & in articulum symboli, quo profiteamur nos credere, Ecclesiam sanctam catholicam. Principio: verò repetendum nobis est, ecclesiæ hostes hoc semper maximo studio quæsisse, vt ordinem ex ecclesia tollerent, ex

*Studium
hereticorum.*